شهرآرا
روزنامه شهامید وزندگی
شنبه
۶ مهر ۱۳۹۸
۲۸ محرم ۱۴۴۱
شماره ۲۹۳۳
SHAHRARANEWS.IR
۱۱

میراث‌کُشی با گازوئیل

شهرآرا از یک فاجعه بزرگ زیست محیطی درباره سنگ‌نگاره‌های چند هزارساله دیزدر پرده برداشت

شیما سیدی| رد گازوئیل بر تن سنگ‌هایی که روزگاری منقش به سنگ‌نگاره‌های چند هزارساله بودند، همچون خونی جاری است. این نشان جنایتی است که همین چند روز پیش، در معدن سنگی در منطقه «دیزدر» رخ داده و منجر به مرگ میراث گران بهایمان شده است. لطمه‌ای که دیگر با هیچ گزارش و نشستی جبران‌پذیر نیســت. هرچه بعد از این بنویسیم، نوشدارو بعد از مرگ سهراب است. حالا چه فایده‌ای دارد قال کنیم و دنبال مقصر بگردیم؟ آن هم در حالی که هر نهادی مسئولیت را از روی دوش خود به دیگری حواله می‌دهد. با این حال در روز جهانی گردشگری از یک فاجعه خبر می‌دهیم، به امید بیدار شدن از خوابی سنگین و جلوگیری از تکرار این دست رخدادهای ناگوار در سایر سنگ‌نگاره‌ها و میراث وطنمان.

بازدید خبرساز

چنــد هفته‌ای می‌شــود کــه بــا تشــکیل گــروه مجازی «کمپین سنگ‌نگاره‌ها» و تهیه گزارش‌هایی در روزنامه شهرآرا (در تاریخ‌های ۱۳ و ۳۰ شهریور) پیگیر وضعیت سنگ‌نگاره‌های منطقه طرقبه و شــاندیز هســتیم. در همین راستا پنجم مهر نیز به بهانه روز جهانی گردشــگری، همراه با گروهی از فعالان محیط زیســت و دوســتداران میراث فرهنگی، برای بازدید از سنگ‌نگاره‌های منطقه دیزدر راهی شاندیز شدیم، غافل از اینکه این بازدید از یک فاجعه پرده خواهد برداشت. از میان راهی خاکی می‌گذریم و در کنار معدن سنگی که دره‌ای بزرگ در دل کوه ایجاد کرده، برای تماشای سنگ‌نگاره‌ها را پیاده گز می‌کنیم. هنوز چند قدم بیشتر نرفته‌ایم که تماشای یک صحنه دل‌خراش پای همه را سست می‌کند. سنگی که روزگاری کلونی سنگ‌نگاره‌های چند هزارساله بود، امروز تنها یک سنگ صاف آغشته به گازوئیل است. مهدی گلکار طرقبه، موسس انجمن میراث کهن طرقبه، پای سنگ می‌نشیند، صفحه گوشــی تلفن همراهش را بالا و پایین می‌کنــد و عکس‌هایی را از روزی نشــانمان می‌دهد که سنگ‌نگاره‌های چند هزار ساله اینجا جا خوش کرده بودند. در کنار سنگ‌نگاره‌ها تصاویری از مسئولان میراث فرهنگی هم هست، که در حال یادگاری گرفتن با سنگ‌نگاره‌ها هستند. می‌گوید: «آن روز اخطار دادیم که این معادن بلای جان سنگ‌نگاره‌ها هستند، سنگ‌نگاره‌های بیشتری بوده اما نابود شده است. مسئولان اما در پاسخ می‌گفتند ما سندی نداریم. حال این بزرگ‌ترین سند است. تصویر مسئولان در کنار سنگ‌نگاره‌هایی که در نتیجه بی‌توجهی خودشان زیر دست معدن‌کاران نابود شدند.»

گازوئیل می‌ریزیم تا خیال همه راحت شود

آن‌ها به خیال خود با این اقدام ردِ هر گونه سنگ‌نگاره‌ای را نابود کرده‌اند تا بتوانند فارغ از مزاحمت گروه‌های محیط زیســتی و دوستداران میراث فرهنگی پیشــروی و کوه‌های بیشتری را از بستر سنگ تخلیه کنند. لودرهایشــان پای کوه پارک است و آماده برای شخم زدن اندک میراث باقی‌مانده. برای سرکشی از احوال باقی کلونی‌های سنگ‌نگاره از کوه کنار معدن بالا می‌رویم. کنار محوطه‌ای که برای یک دکل بزرگ دیوارکشی شده انبوه سنگ‌هایی که کنده شده و در لابه‌لایشان سنگ‌نگاره‌ها به چشم می‌خورد زخمی است که مرهم ندارد. همین‌طور که روی سنگ‌ها دقیق شده‌ایم و پیشینیان را در حالی تصور می‌کنیم که پوستینی به تن دارند و در حال نقش زدن سنگ‌نگاره‌ها هستند، دیلمی بزرگ را می‌یابیم که ابزار کار مخربان امروزی است. گلکار معتقد است که پرونده ثبتی تمام این سنگ‌نگاره‌ها تهیه شده است اما مشاهداتمان نمی‌گذارد باور کنیم این سرنوشت سنگ‌نگاره‌هایی است که ثبت میراث ملی شده‌اند. خوشبختانه هنوز یک کلونی بزرگ از ســنگ‌نگاره‌ها با طرح‌هایی منحصر بــه فرد از صلیب شکسته، چرخی شبیه به گاری و حتی پروانه باقی مانده است، اما با این اوضاع و احوال نابسامان نمی‌توان به سالم ماندن آن‌ها چندان امیدوار بود.

خرابکاری‌ها در همین روزهای اخیر رخ داده است

موسس انجمن میراث کهن طرقبه می‌گوید: «آخرین بازدید ما از این سنگ‌نگاره‌ها بهار امسال بود، که همچنان سالم بودند، اما متأسفانه این تخریب‌ها در چند روز اخیر رخ داده و رد تازه گازوئیل نشان از جدید بودن خرابکاری می‌دهد.» این حرف را به صورت ضمنی یکی از نگهبانان معدن نیز تأیید می‌کند. وقتی برخی از دلسوزان محیط زیست می‌پرسند و او می‌گوید: «همین چند روز پیش مهندس با فِرز این سنگ‌ها را تخریب کرد و بعد هم رویشــان گازوئیل ریخت.» چند مهندسی که کمی دورتر ایستاده و مشخص اســت از حضور این جمع دل خوشــی هم ندارند می‌گویند: «اگر این منطقه ثبت میراث فرهنگی است، چرا میراث حریم ســنگ‌نگاره‌ها را مشخص نکرده است؟ ما اطلاعی از ارزش سنگ‌ها نداشتیم.»

جلوگیری از فعالیت معدن تا زمان بررسی بیشتر

با شنیدن این پاسخ برای پیگیری موضوع، یکی از اعضای شبکه محیط زیست با ابوالفضل مکرمی فر مدیر کل میراث فرهنگی خراسان رضوی تماس می‌گیرد، او بلافاصله یگان حفاظت میراث فرهنگی را برای بررسی بیشتر به منطقه اعزام می‌کند. دوستداران محیط زیست و میراث منتظر می‌مانند و بعد از قریب به یک ساعت یگان حفاظت از راه می‌رسد. آن‌ها جلوی فعالیت معدن را تا زمان بررسی بیشتر می‌گیرند. مسئولان میراث مدعی‌اند، این معدن هیچ‌گونه مجوزی از میراث فرهنگی برای برداشت نداشته است. سید حسن حســینی، فرماندار طرقبه و شاندیز نیز در پاسخ به پرسش ما درباره فعالیت معدن دیزدر می‌گوید: «باید فعالیت این معدن بررسی شود، اما بسیاری از معادن این منطقه برداشت‌های غیرمجاز دارند و باید میراث فرهنگی جلوی کار آن‌ها را بگیرد.»

کوه‌خواری‌ها دور از چشم مسئولان است؟

در حالی تمامی نهادها از غیرمجاز بودن فعالیت معدنی منطقه دیزدر خبر می‌دهند که برداشت‌های ســنگ، گودال‌هایی به طول ۱۰ متر و بیشتر بر دل کوه‌ها به جا گذاشته‌است و بعید به نظر می‌رسد معدن‌کاران بتوانند بدون مجوز از هیچ نهادی این چنین به جان میراث و سرمایه ملی ما بیفتند. آن طور که تحقیقات اولیه شهرآرا نشان می‌دهد این معدن خصوصی است و حدود ۴۰ روزی می‌شود، که امتیاز برداشت آن به گروه جدید واگذار شده است. امتیاز اولیه برداشت معدن مربوط به حدود سال ۷۰ می‌شود.

نماشهر

فرنوش فرشچی | شهرآرا

گزارش ۱۳ شهریور روزنامه شهرآرا از تخریب سنگ‌نگاره‌های «شترسنگ» و «کمرمقبولا»

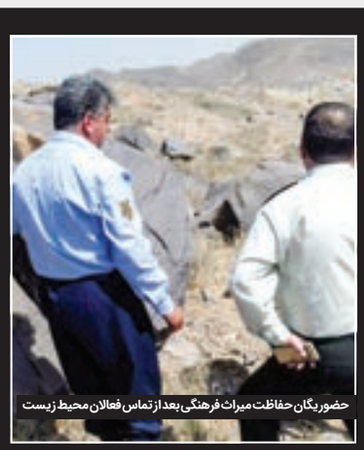
حضور یگان حفاظت میراث فرهنگی بعد از تماس فعالان محیط زیست

فعالان محیط زیست و میراث فرهنگی با حضور در منطقه دیزدر خواستار برخورد مسئولان با مخربان سنگ‌نگاره‌ها شدند

گزارش ۳۰ شهریور شهرآرا از نشست کارشناسان باستان‌شناسی، میراث فرهنگی و دوستداران محیط زیست درباره اهمیت سنگ‌نگاره‌ها

معدود کلونی سنگ‌نگاره‌های سالم مانده در منطقه دیزدر با طرح‌هایی منحصربه فرد

مخدوش کردن سنگ‌نگاره‌ها با فرز و گازوئیل پاشی بر روی آن

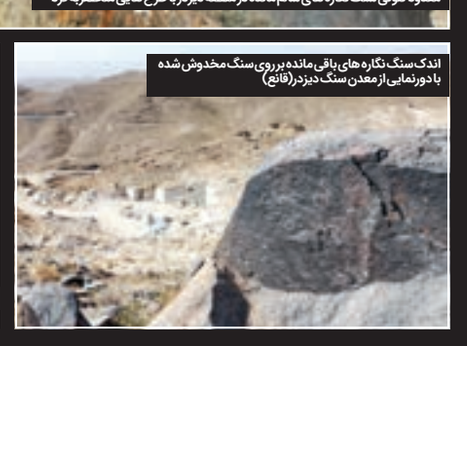
اندک سنگ‌نگاره‌های باقی‌مانده بر روی سنگ مخدوش شده با دورنمایی از معدن سنگ دیزدر (قانع)

نمونه‌ای دیگر از تخریب سنگ‌نگاره‌ها در منطقه دیزدر با مقایسه عکس قدیم

اینفوگرافیک: امید باصری | شهرآرا